

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

609

שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • אמור תשפ"ג

והביאור בזה, כי הנה כבר הזכרנו מה שכתב בספר החינוך (מצוה ש"ו) בביאור טעם מצות ספירת העומר, שבזמן שיצאו ישראל ממצרים, הם כבר ידעו שבעוד חמישים יום יקבלו את התורה, וידעו כי המטרה של יציאת מצרים זה קבלת התורה, שכך אמר להם משה רבינו, וכפי שאמר לו הקב"ה כשנגלה אליו בסנה (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה.

ובני ישראל ידעו שזו עיקר המטרה של יציאת מצרים, לקבל את התורה, והשתוקקו וחיכו מאד לזה, ומרוב השתוקקות ספרו את הימים (וראה גם בר"ן סוף פסחים מה שהביא בזה בשם מדרש), ושמחו בכל יום שעבר, שהם עוד יותר קרובים לקבלת התורה. זו הייתה המדרגה של עם ישראל בימים שבין פסח לעצרת בזמן יציאת מצרים, מדרגה של תשוקה לתורה, עם שמחה בקבלת התורה.

סגולת הימים חוזרת בכל שנה

והרי כידוע כל מדרגה והשפעה של קדושה שיש בכלל ישראל, ההשפעה חוזרת כל שנה ושנה באותו הזמן, כמו שכתב הרמח"ל בספרו דרך השם (ח"ד פ"ז) "שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר אור מעין האור הראשון, ותחודש תולדת התיקון ההוא במי שקיבלו", וימים אלו בכל שנה מסוגלים שאפשר לזכות בהם לאותה המדרגה.

וכגון חג הפסח שנקרא זמן חירותנו, והיינו מפני שיצאו בו לחירות מטומאת מצרים, אחרי שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה כדאיתא בזוהר, ולכאורה אמנם בני אותו הדור בחג הפסח יצאו לחירות מטומאת מצרים, אבל אנחנו הרי איננו נמצאים במצרים, ומדוע זה נקרא גם אצלנו זמן חירותנו?

והביאור בזה כנ"ל, כי בכל שנה בחג הפסח חוזרת ההשפעה של חירות רוחנית, והוא זמן שאפשר לזכות בו לחירות רוחנית מהיצר הרע, וכמו שאמרו חז"ל (אבות ו, ב) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, והיינו כי מי שעוסק בתורה היצר הרע לא שולט עליו, והוא בן חורין שיכול לקבל ולמלא את כל השאיפות הקדושות. וכיון שבחג הפסח זכו כלל ישראל לחירות רוחנית מטומאת מצרים, ההשפעה חוזרת בכל שנה, והוא זמן מסוגל שאפשר לזכות בו לחירות רוחנית מן היצר הרע, ולכן הוא זמן חירותנו – גם שלנו.

וכך גם חג השבועות זמן מתן תורתנו, אף על פי שקבלת התורה הייתה בדור ההוא לאחר שיצאו ממצרים, אבל ההשפעה חוזרת בכל שנה בחג השבועות, שהוא זמן שאפשר לזכות בו להשפעה של תורה, ולכן זה נקרא זמן מתן תורתנו – גם שלנו.

וכן חג הסוכות נקרא זמן שמחתנו, כי הוא זמן המסוגל לשמחה של מצוה, שיש בו הרבה מצוות: סוכה, וארבעה מינים, ובזמן שהיה בית המקדש קיים היה גם ניסוך המים, ולכן אפילו עכשיו שאין בית המקדש, אבל ההשפעה חוזרת בכל שנה, שהוא זמן המסוגל לשמחה רוחנית, ולכן שמחת תורה ושימיני עצרת בא מיד אחרי סוכות, כי הוא ההמשך של סוכות, המשך לזמן שמחתנו, בשמחת התורה.

ואם כן יתכן שזה הביאור גם בימי הספירה, שבין פסח לעצרת, כי בזמן שיצאו ישראל ממצרים בימי הספירה הייתה השתוקקות גדולה לקבלת התורה כמו שביאר בספר החינוך, וכיון שזו הייתה מדרגת כלל ישראל בימים ההם, ההשפעה חוזרת בכל שנה, שימים אלו מסוגלים לתורה, והם זמן של הצלחה בתורה.

ולכן בימי הספירה החיוב גדול יותר, לעסוק בתורה, ולהתנהג על פי דיני התורה! וזו הסיבה לגודל התביעה על תלמידי רבי עקיבא (והכל כאמור בדקדוק כחוט השערה לפי גודל מדרגתם) שנענשו דווקא בימים

ענין מיתת תלמידי רבי עקיבא

אמרו בגמרא (יבמות סב, ב) שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולם מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה. שנים עשר אלף זוגים תלמידים, שביחד הם עשרים וארבעה אלף.

ולמדו בזוגות מפני שצריכים חברותא, כמו שמובא בגמרא (תענית ז, א) מאי דכתיב חרב אל הבדים ונואלו? חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שעוסקים בד בבד בתורה, והיינו שצריכים ללמוד בחברותא, ומצינו עוד בגמרא (שבת סג, א) שני תלמידי חכמים המחדדים זה לזה בהלכה, שבלימוד חברותא כל אחד מחדד את השני ומוסיף בהבנה. וכך היו תלמידי רבי עקיבא, שנים עשר אלף זוגים, דהיינו עשרים וארבעה אלף תלמידים, שלמדו בחברותא.

וכולם מתו בזמן אחד, מדוע? מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, על שלא כיבדו כראוי אחד את השני נתחייבו מיתה בידי שמים. ויש להבין, וכי זה חטא כל כך חמור, מה שלא נוהגים כבוד זה בזה, שמתחייבים עליו מיתה בידי שמים? והיכן מצינו מיתה בידי שמים על דבר כזה.

והפירוש בזה על פי מה שאמרו חז"ל (יבמות קכא, ב) על הפסוק "וסביבו נשערה מאד" מלמד שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה, והיינו שצדיקים בעלי מדרגה הקב"ה מדקדק איתם יותר, ועל כל משהו איזה חטא הקטן ביותר, הם נענשים לפי גודל מדרגתם, וכך גם תלמידי רבי עקיבא היו צדיקים בעלי מדרגה כאלה שהקב"ה מדקדק איתם יותר מאחרים, ונענשו לפי גודל מדרגתם.

ומובא עוד בגמרא (כתובות סב, ב) שרבי עקיבא עזב את ביתו והלך ללמוד, וחזר פעם ראשונה לאחר שנים עשרה שנה, ואז כבר באו עמו שנים עשר אלף תלמידים, ולפני שנכנס לביתו הוא שמע רשע אחד (על פי נדרים נ, א) שאמר לאשתו, תראי איך שעזב אותך שנים עשרה שנה, והיא ענתה לו, כי מצידה הייתה שמחה שיישאר ללמוד עוד שנים עשרה שנה, וכששמע מזה רבי עקיבא מיד חזר ללמוד.

ולא נכנס אפילו לרגע אחד לביתו, אלא מיד חזר ללמוד, ולא ראה כלל את אשתו, ויש הסברים מדוע נהג כן א"י"ה. במקום אחר ביאר רבינו שליט"א שאם היה נכנס לביתו רק לומר שלום ולא היה מתעכב יותר, זה היה אכזריות, שהולך מחר ואינו מתעכב, אחרי זמן ממושך כל כך שלא היה בבית, ועדיף שלא להיכנס כלל מאשר להיכנס בלי להתעכב. ועוד נודע בזה ביאורו של הגר"ח שמואלביץ בספר שיחות מוסר תש"א ט"ז עיין שם.

אך על כל פנים אז היו כבר שנים עשר אלף תלמידים, ולאחר שלמד עוד שנים עשרה שנה נוספו עוד שנים עשר אלף, שהם ביחד עשרים וארבעה אלף, שנים עשר אלף זוגים שלמדו בחברותא.

וכולם מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, ומהו החטא בזה שלא נהגו כבוד? מסתבר שזהו ענין של "ואהבת לרעך כמוך", לכבד את השני מצד אהבת הבריות, כי הרי אדם אוהב כבוד ונהנה מכבוד, וכך צריך לכבד גם את השני, כמו שהוא רוצה שיכבדו אותו, מצד ואהבת לרעך כמוך, וזה היה החטא, שלא קיימו ענין זה בשלמות.

ומצינו עוד בגמרא בסוף פרק אלו מציאות (בי"מ לג, א) תלמידי חכמים שבבבל עומדים זה מפני זה, והיינו אפילו שהיו חברים באותה המדרגה, היו עומדים זה מפני זה, ומכבדים האחד את חברו, כי כך צריך להיות וזהו הדרך הנכונה, לנהוג כבוד זה בזה.

מדוע מתו בין פסח לעצרת

והנה בגמרא ביבמות שם אמרו על תלמידי רבי עקיבא "תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת", ויש להתבונן בטעם הדבר, מה המיוחד בזמן הזה שבין פסח לעצרת, ומדוע מתו דווקא בימים אלו?

אלו על שלא נהגו כבוד זה בזה, כי בימי הספירה יש השפעה ואפשרות לזכות למדרגה, ואם מתנהגים בימים אלו נגד המדרגה, העונש חמור יותר. כך יכול להיות, שזה הענין.

חומר דיני שמים בין פסח לעצרת

ומצינו עוד בגמרא (מנחות סח, ב) על ימים אלו שבין פסח לעצרת, מעשה ברבי טרפון, שהייתה לו קושיא שלא ידע לתרץ אותה, ורבי יהודה בן נחמיה שהיה מן התלמידים שישבו לפניו, אמר לו תירוץ טוב על הקושיא, ושתק רבי טרפון ולא השיב על זה, ורבי יהודה בן נחמיה שמח מאד, וצהבו פניו משמחה על שהצליח ליישב את הקושיא. וכשראה זאת רבי עקיבא אמר לו, צהבו פניך שהשבת את זקן? תמהני אם תאריך ימים! והיינו שקשה לו להאמין שהתלמיד הזה יאריך ימים, כיון שצהבו פניו מזה שהשיב לרבי טרפון.

והרי מדובר כאן ברבי טרפון, התנא, ורבי יהודה בן נחמיה היה תלמידו, אבל כיון שהוא נהנה ושמח בזה שהסביר לרבי טרפון את מה שלא ידע, וכפי הנראה נתערב גם משהו איזה שמחה על מה שהוא יותר מרבי טרפון, לכן אמר רבי עקיבא תמהני אם תאריך ימים.

ומה היה הסוף איתו? מובא בגמרא שם שאמר רבי יהודה ברבי אלעאי: אותו הפרק פרס פסח היה (שתי שבתות קודם הפסח), וכשעליתי לעצרת שאלתי אחריי יהודה בן נחמיה היכן הוא? ואמרו לי נפטר והלך לו, לפני שבועות הוא כבר נפטר.

עד כדי כך חומר הדין בימים אלו שבין פסח לעצרת, כי זה זמן שאפשר לזכות בו למדרגה יותר מכל השנה, ואם לא מנצלים ולא מתנהגים כפי המדרגה בשלמות זה חטא יותר חמור ויש יותר דיני שמים רחמנא ליצול, ומאיך אם מנצלים את ימי הספירה זה זכות גדולה מאד, ובפרט עסק התורה בימי הספירה זה זכות גדולה מאד, כמובן כל אחד לפי האפשרויות שלו, כמה שהוא יכול ללמוד, ובכל רגע שמוסיף ללמוד, כל רגע! של תורה זה זכות גדולה מאד.

התורה עץ חיים להינצל מיצר הרע

וכבר הזכרנו מדברי רבינו חיים מוואלוז'ין בנפש החיים (שער ד' פרק לג) על הפסוק "עץ חיים היא למחזיקים בה", וזה לשונו: צריך האדם לקבוע בלבו וידמה בדעתו כי אילו היה טובע בחל שוטף ורואה לפניו בנהר אילן חזק, ודאי יאמץ כוח להתאחז ולהתדבק עצמו בו בכל כוחו, ולא ירפה ידיו הימנו אפילו רגע אחד, אחר שרק בזה תלוי עתה כל חיותו, מי פתי ולא יבין שאם יתעצל חס ושלום אף רגע אחד וירפה ידיו מהתאחז בו, יטבע תיכף.

כן התורה הקדושה נקראת עץ חיים, אילנא דחיי, שרק אותו העת שהאדם אחוז באהבתה ועוסק ומהגה בה בקביעות, אז הוא חי החיים האמיתיים העליונים, קשור ודבוק כביכול בחי העולמים יתברך שמו, דקודשא בריך הוא ואורייתא חד, ואם ח"ו יזניח תלמודו ופורש מקביעות העסק בה לעסוק בהבלי העולם והנאותיו, הוא נפסק ונכרת מהחיים העליונים, וטובע עצמו במים הזדונים רחמנא ליצול, עכ"ל.

כמו אדם שנמצא בים ויכול לטבוע, ויש עץ על המים, והוא מחזיק את העץ ולא טובע, אבל אם ירפה רגע אחד מאחיזתו ויעזוב את העץ מיד הוא יטבע, כך גם התורה היא עץ חיים, שאם אדם מחזיק ועוסק בתורה, על ידי זה הוא ניצל מן היצר הרע וזוכה לחיי נצח.

והרי היצר הרע נמצא כל הזמן ושולט על האדם ורוצה להמיתו, כמו שאמרו בגמרא (קידושין ל, ב) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, והיצר הרע הוא מלאך המוות, כמו שאמרו (בי"ב טז, א) הוא יצר הרע הוא שטן הוא מלאך המוות, ואמרו שם יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה, והיינו שהיצר הרע והשטן ומלאך המוות זה אותו המלאך, שבתחילה יורד ומסית את האדם לחטוא, ואחר כך עולה ומשטן ומקטר עליו, ולבסוף יורד ליטול את נשמתו.

ומה היא העצה כנגד היצר הרע? תורה! להחזיק ולעסוק בתורה, ועל זה נאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה".

וכל אחד לפי האפשרויות שלו צריך להחזיק בתורה ולעסוק בה, כמה שהוא יכול, ולכן מצינו בגמרא (חגיגה ה, ב) שהיה אחד שנקרא "בר בי רב דחד יומא", כי הוא היה גר בריחוק מקום מהישיבה, והדרך ארכה שלושה חדשים, והוא רצה ללמוד בישיבה עם הציבור שזה לימוד אחר, והיה הולך לישיבה במשך שלושה חודשים, ונמצא יום אחד בישיבה, ואחר כך חוזר לביתו במשך עוד שלושה חדשים, וכך היה עושה בכל פעם, עוד חצי שנה ועוד חצי שנה.

וקראו לו 'בר בי רב דחד יומא', שהוא כבר במדרגה של 'בר בי רב', כמו שמצינו בכמה מקומות בגמרא על מדרגת בני ברבי רב, והוא כבר נקרא בזה 'בן ישיבה', שזוהי המציאות שלו. **היום היחיד הזה, עושה אותו לבר בי רב של כל השנה!** כי כל השנה הוא הולך ללמוד ועוסק בתורה, וכמו שמצינו בדין שלוחי מצוה (סוכה כה, א, וברש"י שם) שנקרא עוסק במצוה גם בזמן שהולך ללמוד, מפני שזה צורך הלימוד, וכבר נקרא בזה ברבי רב וזוהי המדרגה שלו.

קנה לך חבר – הכתיבה כמו חברותא

והנה עמדנו בתחילת הדברים על מה שמוזכר בגמרא כי תלמידי רבי עקיבא היו שנים עשר אלף 'זוגים' תלמידים, מפני שצריכים ללמוד בחברותא, וכמו שאמרו בגמרא בתענית "מאי דכתיב חרב אל הבדים ונואלו? חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שעוסקים בד בבד בתורה", והיינו שאם לומדים בלי חברותא ראויים להתחייב מיתה על זה, "ולא עוד אלא שמטפשין, שנאמר ונואלו".

ולכאורה הרי היו גדולי ישראל שלמדו לבד בלי חברותות? ואמנם האמת היא שהיו להם גם חברותות, בחלק מהזמן, וגם היו מדברים איתם בלימוד ושואלים אותם, וזה גם כן נחשב כמו חברותא.

אבל יש עוד דבר, ששנינו בפרקי אבות (א, ו) וקנה לך חבר, וכתב בספר קב הישר פרק נ"ג: "גם רמז אל הקולמוס (קנה) יהא לך חבר, שתכתוב מה שתחדש", והיינו שאם כותבים את מה שמתחדש בלימוד, זה גם כן כמו חברותא. ומצינו גם במהרש"א על מה שאמרו בגמרא (בי"ב י, ב) אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, וכתב המהרש"א בחידושי אגדות שם "כי עיקר הלימוד ונעשה בו רושם הוא הלימוד הבא מכתבת יד, אשר על כן נקראו החכמים סופרים".

הזהירות שלא להסיח דעת מתורה

ובחשיבות הדבקות בתורה בלי הפסק, מעשה שהיה באחד מהגדולים שישב ולמד גמרא בביתו, ודפקו בדלת, והוא קם ממקומו לפתוח את הדלת, ולקח איתו את הגמרא בידו, ושם את האצבע בתוך הגמרא היכן שהוא אווזו, וכך הלך לפתוח את הדלת, ושאלוהו מדוע הוא עושה כן? והשיב כי על דברי תורה נאמר "התעיף עיניך בו ואיננו" (עיני ברכות ה, א), ונוחים לאבדם ככלי זכוכית (חגיגה טו, א), ולכן צריך להיזהר שלא יהיה היסח הדעת אפילו רגע אחד, **ואפילו בדרך הקצרה הזו כשהולך לפתוח את הדלת ואחר כך חוזר, הוא מחזיק את היד עם האצבע בתוך הגמרא, כדי להרוויח עוד כמה שניות של תורה!**

והוא היה אדם גדול בעל זיכרון מיוחד, ואף על פי כן נהר ופחד כל כך שלא להסיח דעת מלימודו, כי אם מסיחים דעת, מיד עלולים לשכוח, כמו שכתוב התעיף עיניך בו ואיננו.

ועל כל פנים ימי הספירה הם ימים מסוגלים שאפשר לזכות בהם הרבה, כמו שהיה בימים אלו בזמן שיצאו ממצרים. אשרינו מה טוב חלקנו שאנו עוסקים בתורה, כל אחד לפי כוחו, ובעזרת השם נזכה לסייעתא דשמיא לכולנו, לכל עם ישראל שיעסקו בתורה.

לעילוי נשמת מרת חיה רעשא רייזל חפץ ע"ה בת הרה"ג אליעזר הלוי מובשוביץ זצ"ל נלב"ע י"ח אייר תשמ"ז - תנצב"ה	לעילוי נשמת האיש הכשר רבי יעקב ב"ר שלמה זצ"ל לרגל מלאות השלושים לפטירתו ט"ו ניסן תשפ"ג - תנצב"ה	לעילוי נשמת הגאון הצדיק רבי משה פנחס הכהן קופשיץ זצ"ל בהגה"צ רבי צבי הירש זצ"ל נלב"ע י"ח אייר תשס"ד - תנצב"ה	לעילוי נשמת הגאון הגדול רבי דוד ב"ר שמעון הקשר זצוק"ל בעל השירת דוד ומראשי ישיבת קול תורה נלב"ע ט"ז אייר תשנ"ז - תנצב"ה
--	--	---	--

ברכת מזל טוב לידידנו העומד לימינו בכל עת **הרב מרדכי פאלי** נאמנו ורב חביבו של רבינו הגדול שליט"א לרגל השמחה בהולדת בנו שיחי, יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים עם כל יוצ"ח לאורך ימים ושנים מדושינו עונג